

Alleen maar, nu heb ik, om uw woorden te gebruiken, op mijn beurt „te veel gevoel voor de werkelijkheid dan dat ik zoo iets zou willen voorstellen.” Hoe ik ook peins, ik kan me geen mogelijkheid er van indenken, dat de gemeente daartoe zou komen. Deputaten voor de Liturgie hebben opdracht der Synode om als het kan ook enkele onderbrekende teksten voor het gemeentelijk gezang in gereedheid te brengen. Dat gaat dus uw kant uit. Laat me, om bekende redenen, maar weer veronderstellenderwijze spreken: neem aan, dat het hun gelukt is, aan die opdracht te voldoen en hun (thans ter perse zijnde) rapport zulke voorstellen bevat, en deze bij de gemeente er in gaan — dan zou daaruit blijken, dat de methode op zichzelf genomen niet onuitvoerbaar is.

Maar hoe zou het kunnen gelukken voor al onze Psalmen melodieën te ontwerpen om ze onberijmd te zingen? En al kon dit — wat ik ten slotte nog niet het allermoeilijkste vind — hoe zullen de menschen die leeren zingen en wat zou daarvan terecht komen? En voor het eenigermate declameeren er van zonder veel melodie, acht ik onzen volksaard en vooral den Gereformeerden aanleg geheel ongeschikt.

Ik wil dus uw voorstel gaarne aanvaarden, wat mij betreft; maar ben zeer nieuwsgierig, eens van u te vernemen, welke uw gedachten zijn over de kansen er van en de wijze waarop het in praktijk zou kunnen worden gebracht.

Over uw laatste artikel zal ik niet veel zeggen. Niet omdat ik het onbelangrijk vind, doch juist om het belang, dat ik er in zie. Ge hebt ons herinnerd, dat het geloof een onrustig ding is. Bij die herinnering hebt ge af en toe sterke woorden gebruikt en stellig de dingen wat eenzijdig belicht. Doch dat moest ge wel doen om voor uw beschouwing voor de onrust die ge wildet wekken, de noodige aandacht en de gewenschte stemming te verkrijgen. Ik althans zal u daarvan geen verwijt maken, doch liever u danken, dat gij in treffende bewoordingen en met heiligen ernst ons aan het ideaal hebt willen herinneren. Ik geloof, dat ge daarmee het best de „Reformatie-mentaliteit” hebt gekenschetst, die het goede, dat God ons gaf, wil waardeeren, maar nooit tevreden is met het verkregen en alleen rusten kan in het ideaal.

Daarom wil ik op de onderdeelen van uw beschouwing niet nader ingaan. Ging ik daarover nu te een en ander schrijven, dan vrees ik, dat het resultaat hetzelfde zou zijn als wanneer de menschen Zondags na de kerk peuterden met elkaar over een of ander onderdeel van de preek of gebeurtenisje in de kerk en daardoor geheel uit het oog verliezen de groote lijn van het Woord Gods, dat hun verkondigd is. In mijn eerste brief heb ik reeds eenig bezwaar tegen een enkel onderdeel u voorgelegd, en daarbij wil ik het thans laten.

Ten slotte nog twee opmerkingen.

Dezer dagen las ik in Het Vaderland een artikel van J. J. M. over „goed preeken”. Daarin kwam deze voortreffelijke passage voor: „Men zal er steeds naar moeten streven, den moeilijken weg der eigen sprake te houden, en de vreemde paden te mijden. Een preek over immanentie zal het woord niet moeten noemen, maar zal aandoeningen moeten weergeven welke dit begrip inhoudt. Al het teedere en liefelijke eener rechtstreeksche Godsgemeenschap zal in de zachtheid onzer eigen taal aan het licht moeten treden. En als de prediker de transcendentie Gods wil bespreken, dan zal hij ook dit woord moeten verzwijgen, maar hij zal al het verhevene, grootsche en statige onzer moedertaal te haat moeten nemen om den indruk van almacht te vertolken. Als wij de woorden „geesteslusing” en „mentaliteit” hooren aankomen — men kan ze meestal hooren naderen in een zeker zoeken of grabbelen van den spreker naar de duidelijkheid waar geen speld meer tusschen te steken valt — dan komt onwillekeurig de bekende aanhaling ons in de gedachte over het woord, dat te juistere tijd verschijnt waar het begrip ontbreekt. En het woord religie maakt ons, als sommige modernen het bezigen, altijd een beetje kriebelig en achterdochtig.”

Het gaat hier over preeken en niet over artikelen, en de schrijver is een Moderne. Maar, broeder Baas, wat dunkt u, zou het niet goed zijn als we nu met die „reformatische mentaliteit” maar eens ophielden en beproefden, de dingen in onze eigen taal en op onze eigen wijze te zeggen? Ik heb sterk den indruk, dat er onder ons menschen zijn, die, als ze geen bewijsgronden meer hebben en den dans niet weten te ontspringen, een zeer geleerd gezicht zetten en verklaren: „Jae, ziet u, dat zit 'm in de verschillende men-ta-li-teit!” Doe u wat u kunt om zulk gebeurtenis uit de wereld te helpen, en laten we niet de woorden-schuilplaats opzoeken omdat we niet voldoende gedachten hebben om mede voor den dag te komen. Ik kan u dat vrijelijk schrijven omdat gij boven deze dingen staat; maar wanneer anderen u gaan naäpen zittende wij met de moeilijkheid, vandaar dit vriendelijk verzoek, ter overweging!

Mijn tweede opmerking raakt onze briefwisseling

in haar geheel. Sommigen — zoo bleek me uit de pers — denken, dat ik deze methode nogal geschikt vind en voor ons blad gunstig. Daarin vergissen zij zich dan toch zeer. Ik zou vóór liever deze brieven niet geschreven hebben, en, wanneer mij dat mogelijk geweest ware, voorkomen hebben, dat ik deze kritiek op uw belangrijke artikelen moest geven. Ik heb dat dezer dagen ook met de Redactie besproken; en deze was het met me eens over de wenschelijkheid, de methode (die wij samen op zichzelf genomen niet onprofiteel achten) der belichting van verschillende kanten voor het vervolg op een andere wijze toe te passen. De omstandigheden, die er ditmaal toe geleid hebben, dat het op deze manier ging, zijn mij toegelicht en ook u, zoo ik meen, niet onbekend; we behoeven daarover in het publiek dus niet te handelen. Ik verklaar echter hier voor degenen, die dit verkeerd begrepen dat naar ik hoop, een dergelijke briefwisseling nooit meer noodig zal zijn; want ze is aan den groei van De Reformatie, naar ik meen, niet bevorderlijk, ook al hebben sommigen nog zoo veel genoegen in zulk een debat. Ik denk dat gij dit ook wel met me eens zult zijn.

Laat me dan mogen eindigen met de herhaalde betuiging, dat mijn doel niet is geweest u te kwetsen of onaangenaam te zijn, en mijn kritiek mijn waardeering niet heeft weggenomen; ik hoop dus, dat ge mij in liefde hebt willen aanhooren en zult kunnen erkennen, dat ik alleen zakelijk en broederlijk heb geschreven. Mocht desondanks uw indruk een andere zijn, dan zou zulks me zeer spijten, want ik waardeer u om uw persoon en arbeid, en ook om de grondgedachte van deze uw artikelenreeks.

Uw mogelijk antwoord zal ik met groote belangstelling lezen; het is niet mijn voornemen, daarop ten tweede male in te gaan, want aan alles moet een einde komen en gij hebt recht op het laatste woord. Alleen wanneer ge zelf op bepaalde punten nog iets mocht willen vragen, of ik, waarin dan ook, zou blijken, tegen mijn wil, u onrecht te hebben aangedaan, zal ik per „Ingezonden” u nog even van antwoord moeten dienen. Doch liefst niet!

Met broederlijken groot.

J. C. DE MOOR.

UIT DE SCHRIFT.

Het einde nabij.

En het einde aller dingen is nabij; zijt dan waakten en waakt in de geboden. 1 Petrus 4:7.

Oppervlakkige bijbellezers hebben al menigmaal onwillig hun schouders opgehaald over de toekomstverwachting naar het Woord Gods.

Het einde aller dingen is nabij. En dat wordt door den apostel Petrus geschreven in de eerste eeuw van onze jaartelling. Sinds zijn bijkans negentien eeuwen verlopen en nog is het einde er niet.

En die oppervlakkigen zeiden, de één met iets triumfantelijks in zijn stem, de ander met een zucht: „Ziet ge wel, ge komt op uwen Bijbel niet aan! Ze moesten ook maar gissen, die bijbelschrijvers, precies als wij. Ach, wat is waarheid!”

Zoo vergaat het den oppervlakkigen, die niet voor het Woord des Heeren heeft!

Het is goed te bedenken, dat reeds in de dagen der apostelen gelijke oppervlakkigheid tot spozucht groeide, die haar kritiek zoo formuleerde: „Waar is de belofte Zijner toekomst? want van dien dag, dat de vaders ontslapen zijn, blijven alle dingen alzo, gelijk van het begin der schepping.” (2 Petrus 3:4).

Het is den apostelen, als ze spreken over het nabije der voleinding niet te doen om ons 'n afgemeten maat van dagen of jaren in handen te geven, waarmee we dan wiskunstig den afstand tot de wederkomst van Christus zouden kunnen berekenen.

Het kan er hun niet om te doen zijn!

Hadden ze niet zelf van Jezus' lippen gehoord, dat van dien dag en die ure niemand weet, zelfs de engelen in den hemel niet, dan de Vader alleen?

En ruischte niet in hunne zielen na het laatste afscheidsgesprek met hun verheerlijkten Heere, vlak vóór Zijn opvaart: Het komt u niet toe te weten de tijden en de gelegenheden, welke de Vader in Zijn eigene macht gesteld heeft?

Wij kunnen, wij mogen God niet nameten.

Hij meet immers zoo heel anders dan wij.

Zijns is de eeuwigheid.

Eén dag is Hem als duizend jaren en duizend jaren als één dag.

Onze dagen, waarin toch zijn zeventig jaren, of zoo wij zeer sterk zijn tachtig jaren, worden nu naar het psalmwoord niet meer dan een handbreed. En wat is dat: een handbreed? En onze leeftijd: niets!

Voorzoover we nu kinderen zijn van den ewigen God en voorzoover we nu kinderlijk met heel ons leven, onze gedachten, onze overleggingen, onze verwachtingen in de nabijheid, in de gemeenschap

met dien Koning der eeuwen leven, komt de voltooiing van Zijn goddelijk scheppings- en herscheppingswerk dicht naar ons toe.

Dan beginnen de afstanden te versmelten.

Dan krimpen de eeuwen in.

Dan worden de jaren tot minuten en seconden.

Konden we den tijd bezien, gelijk we dien door Gods genade eenmaal zullen mogen zien, wanneer we uit dezen tijd zullen zijn losgemaakt... vele eeuwen zouden ons slechts zijn even zoovele uren.

Daarom kan wie hier reeds dicht bij den Heere leeft, de voleinding ook nooit vèr, vèr van zich denken.

We zoeken niet naar een jaarcijfer.

We mogen er niet naar zoeken.

We willen er niet naar zoeken.

Maar ons hart doorvoelt de onbedriegelijke waarheid van het levende woord des Heeren: „En het einde aller dingen is nabij”.

Hier is niet de wiskunstige berekening aan het woord, maar hier rekent het geloof, dat ons in levensgemeenschap brengt met Hem, wiens de gangen der eeuwen zijn.

Ge hebt wel eens gestaan boven op den omloop van een hoogen toren.

Hoe anders ziet ge uw wereld dan!

Groote menschen zijn geworden tot kleine bewegelijke stipjes. Breede straten tot nauwe spieken. Monumentale gebouwen tot speelgoedhuisjes.

En de klokkewijzers zijn ongedacht groot, ge ziet ze bewegen elke seconde.

Zóó, van omhoog, zien de profeten, de apostelen de toekomst. Zóó, van omhoog, ziet het Woord des Heeren, en wie levend uit dat Woord leeft, de dagen, de jaren, de eeuwen voorbysnellen in eeuwheidsvaart.

Het langdurige wordt kortstondig.

Het vèr-verwijderde komt al dichterbij.

Het geloof rekent nu eenmaal anders dan het rekenboek.

Het valt van ganscher harte het Schriftwoord toe: „En het einde aller dingen is nabij”!

Leéfdén we nu maar meer uit dat geloof!

Dat wil volstrekt niet zeggen, dat we daar zoo in zouden moeten leven, als dat wel gezien werd en nog gezien wordt in geestelijk-overspannen groepjes, die elkander opwinden tot gevoelsonstuimigheid.

Gelijk ze in Paulus' dagen al in Thessalonica gevonden werden. Menschen, die hun dagelijkschen arbeid maar lieten voor wat die was, zich om hun roeping in de dingen van dezen tijd niet meer bekommerden en zich al maar verdiepten in de nabijheid van Jezus' komst, die ze op handen waanden. Ten gevolge waarvan ze voortis moesten teren op anderer brood.

Deze overspanning, welke niet is uit het geloof maar opbruising van het lichtontroerde gevoel, is niet naar den wil des Heeren. Daar waarschuwt ons het Woord des Heeren voor. Daar schrijft de apostel tegen in met apostolisch gezag: de zondanigen bevelen wij door den Heere Jezus Christus, dat zij, met stilheid werkende, hun eigen brood eten! (2 Thess. 3:12).

En mocht er één zijn, die dit vermanend apostolisch woord in zijn gevoelsroes langs zich liet gaan, dan moest die man geteekend worden en de broeders en zusters moesten hem alleen laten staan, opdat hij mocht beschaamd worden.

Gevoelsopwinding is nog geen geloof.

Het geloof doet al wat zijn hand vindt om te doen en dat uit al zijne macht.

Het wacht, werkende.

Het zoekt zijn dagelijkse roeping te betrachten, juist in het besef, dat het einde aller dingen nabij is.

Deze overspanning van het ontroerde gevoel behoort onder ons vrijwel tot de zeldzaamheden.

Veel meer dreigt ons juist het andere, tegengestelde gevaar, dat we de volle voltooiing van het Koninkrijk Gods vèr weg denken. Zoo héél vèr weg. Dat we ons betrappen, dat we de voleinding aller dingen wel rechtzinnig toestemmen, zonder dat ze ons is van dag tot dag heilige, komende en nabije werkelijkheid! Dat we wel eerbiedig lezen het gebed van den Geest en de bruid: „Kom, Heere Jezus!” zonder het toch met heel de spanning van onze ziel mee te bidden.

Dat we wel mee aanheffen, welgemeend, des psalm: „Laat al de stroomen vroolijk zingen, de handen klappen naar omhoog” — maar als we dat zoo volop gezongen hebben en we komen thuis, we zitten aan tafel of we gaan weer aan ons werk, we mengen ons weer in de levensdrukte, wat blijft er dan van over?

Dan brengen we te weinig de hand achter onze ooren om nauwlettend te luisteren of we de eerste geluiden van dat vroolijk stroomenlied, van dat begroetend handgeklap al zouden kunnen opvangen.

Hiertoe is noodig nachterheid, geestelijke bezonnenheid, geloofswaakzaamheid, die ons doen bedenken en zoeken de dingen, die boven zijn.

Hiertoe is noodig het vooropzetten van het Koninkrijk Gods en zijn gerechtigheid in ons dage

lijkch lev
het zoeker
de vervull
geworpen.
Hiertoe
ons de Sol
aanstaande
Dat hou
Dat doet
En ander
ons het W
Wanneer
terstond ze
geschiedt
ziet waar
het gesch
aarde en
beproeft ge
En dat s

In
ernst
Gem
Er
lijk
De
de b
der
De
tussc
in
te v
speu
On
schre
W
make
Oc
de
Da
Z
zetten
en
het
Vo
bond
Oc
gebo
Ever
aan
gelij
Er
in
me
hart
To
zege
af,
een
D
zwak
zine
laste
van
M
beke
wil
wede
H
te
wa
verh
H
Ame
nati
niet
bap
inko
zich
An
p
de
zou
inru
verh
nade
gena
voor

In een A
ten opzich
dat een ge
stuk heeft
Dit gaud
Ook voe
Maar da
zou hebbe
Kuyper
woren tijd
steld, het
der dan le
Toch ko
openbaring
zinning te
er bij hem
dadelijk in
Bij hem
deel van
Hij maa
van af, m
Bavinck
werp veel
Toch is
ledig.
Calvijn
Bijna al